

jame za nekoliko dni stanovanje „pri Zamorcu“. Sedaj bila mu je prilika, Beto po vsem natančno spoznati. Obnašal se je njej nasproti ves čas nekako bolj resnobno in pošteno; s tem jo je kmalu za-se popolno pridobil, — postala sta eden do drugega vedno bolj zaupna. Beta sama razodene mu, da se je drugim služiti uže naveličala, ter da bi bila enkrat in skoraj rada samostalna gospodinja, najraje pa pri možu, ki je tak, kot je ravno Plahtač sam. Kar je pa ta nameraval, spolnilo se mu je s tem; a vdal se pa ni kar tako tja v en dan. Zvitež pregovoril je Beto, da je pripisala k njegovemu premoženju tudi svojo lastnino, katera je ob tem času uže nekoliko tisočakov štela.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

75.

Kakao in čokolada.

Početkom sedemnajstega stoletja so začeli v Evropi piti tri nove, tople pijače. Ena je prišla z Afrike preko Arabske, drugo so prinesli s Kitaja, a s tretjo nas je nadarila Amerika. Te pijače so kava, čaj in čokolada. V kavi in čaju ne išče človek hrane, ena in druga služi človeku samo za uživanje. Tudi čokolada, ki se v mnogem razlikuje od poprejnih, služi človeku kot oživljajoča pijača, toda ob enem mu je tudi dobra hrana, in radi tega ima mnogo več vrednost kot kava in čaj.

Kakaovec, ki nam daje čokolado, drevo je vroče Amerike. Ob Ama, zonski reki, potem ob Orinoku in na otoku Trinidaskem, raste kakaovec po šumah v veliki množini kot divjak. Po vseh drugih toplih krajih ameriških nahajamo ga vzgojenega. Kdo je to drevo vzgojil in požlahlil, in kedaj je to bilo, to nam je popolnoma nepoznato. Znamo pa sicer, da so v osrednji in južni Ameriki živela plemena darovita in umna, katera so se bavila z vzgojevanjem bilin, in med temi, da so osobito lepo napredovali starodavni Mehikanci.

Kedar so Evropejci odkrili Ameriko, našli so kakaovec uže vzgojen. Slavni sedež tega vzgoja je bil v Mehiki. Kortež je pisal Karolu V., kako so na osvojenem zemljišču v Mehiki zasadili 2000 drevesc „cacapa“, katera rodé plod, ki se zmljet prodaja. To zrnje se po vsej pokrajini tako ceni, da je kot novec upotrebujejo. Ta navada, da se je kakaovo zrnje v prometu jemalo mesto novca, morala je biti jako razširjena, in jo še dandanes nahajamo v Nikaragui. Mehikanci so nazivali kakao „cacahoaguahitl“. Zrnje so strli v prah, potem v vodi raztepli, temu so dodali vanilije in drugih dišav, pa koruzne moke, in s te zmesi so oblikovali pločaste komade. Pijačo, ki so jo s tega napravljali, nazivali so „chocolatl“, a je bila zeló trpka, toraj ni s početka Španjolcem čisto nič dišala. No, kmalu so Španjolci prišli na to misel, da so začeli sladkor primešavati, in potem se je čokolada bolj in bolj širila. Pri Montezumi,

predzadnjem vladarju mehikanskem, našli so ogromno množino kakao-a, ker so mu podaniki davek s kakaovim zrnjem plačevali. Čuditi se moramo, da je ta nekdanj tako velika kultura tako opešala, da je dandanes skoro več ni v Mehiki. Dandanes dobiva Mehika svoj kakao z južnih krajev.

Španjolci, ki so se prvi poznali s čokolado, pripeljali so tudi prvi v Evropo 1520. l. kakaovo zrnje in narejeno čokolado. V Evropi niso dolgo znali, kako se od kakaovega zrnja čokolada napravi, ker so to Španjolci v Mehiki kot tajnost čuvali. Ali v tem je prišel v Italijo 1606. l. Florentinec Carletti, ki se je v Ameriki naučil prirejanja čokolade, pa jo je vpeljal v Firence, od koder se je potem po vsej Evropi razširila. Francoski zdravnik Bachot je poveličeval v nekem spisu 1684. l. čokolado ter rekel, da je tako žlahna iznajdba, da bi mnogo bolje zaslužila biti hrana bogovom, kot ambrozija in nektar. Koliko je glasoviti Linné cenil čokolado, najboljši dokaz nam je to, da je samo drevo nazval „Theobroma“, to je božanska hrana.

V Evropi je našla čokolada največ ljubiteljev v Španjolski in v Italiji in v teh zemljah jo še dandanes največ uživajo. Kedar so začeli po čokoladi v Ameriki in v Evropi bolj in bolj popraševati, koj so po vročih krajih tega drevesa mnogo nasadili. Od ekvatorja do 23 st. na sever, in do 15 in tudi 20 st. na jug nahaja kakaovec potrebno toplino za svoj uspeh, in v teh krajih ga nahajamo ne samo v Ameriki, temveč tudi v Afriki in v Aziji. Najboljši in najfinejši kakao rodí v mehikanski pokrajini Sokonusko, od koder so ga na dvor španjolski pošiljali. Dandanes ta kakao malo v trgovino prihaja. Na glasu je dandanes kakao s Karakasa v Venezueli in z Marakaiba v Kolumbiji. Nekoliko slabjše vrste rastejo v raznih krajih Brazilije, Guyane in Nove Granade. Na Antilskem otočju so ga s prvega mnogo vzgojevali, ali dandanes ga je kava do malega izrinila. Na Domingu je tu najboljši kakao. Španjolci so presadili kakaovec na Filipinsko otočje, Holandezi na Javo, in Francozi na otok Bourbon, pa nikjer popoljno ne uspeva. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski zboroval je včeraj in izrekoma pri dveh točkah bila je razprava zanimiva, pri eni pa celo živahna.

O osuševalnih delih v Račenski dolini poročal je dr. Poklukar, vrh tega pa je dež. inženir Hrasky s strokovnjaškega stališča razlagal in s pomočjo obrisov razkazoval, kako so nastale sedanje podzemeljske vodline in vodotoči in kako se postopa na tej podlagi pri odvajanju takih vod. — Razlaganje Hrasky-jevo trajalo je okolo ene ure in je bilo prav zanimivo. — Poročevalec dr. Poklukar pa je dotične predloge deželnega zbora nekoliko razširil in to tako, da je v prvi vrsti nasvetoval: naprositi c. kr. vlado in državni zbor, da bi se državni zakon o izboljševalnem zakladu preuredil tako,

da se pri osuševalnih delih na kraškem ozemlju s podzemljiškimi jamami sme dovoliti do 80% državne podpore. in pa da stroške za pripravljalne dela prevzame vse državni izboljševalni zaklad, konečno, da se za letos prosi za Račenska dela 3000 gld. državne podpore.

Iz deželnega zaklada privoli se v ta namen za letos predplačila 2000 gl., konečno izreče se zahvala vsem, ki so pripomogli k dobremu vspehu osuševalnih del v Račini priznanje, izrekoma gg. okr. glavarju Mahkot-u in Hrasky-u.

Pri poročilu finančnega odseka, poročevalec dr. Poklukar, o konečnih delih ceste skoz Kopačnico, v Poljanski dolini, in pa o vprašanji, komu naj se naloži vzdržavanje te ceste, postala je po ugovorih poslanca Deschmanna razprava zelo živahna. — Deželni odbor in ž njim v soglasji predlagal je tudi finančni odsek, naj za letos to cesto vzdržuje dežela: poslanec Deschmann pa je predlagal, da naj se takoj uvrsti med okrajne ceste, ob enem pa med občinske pota oddá Zavodenska, dosedaj okrajna cesta. V razpravo segali so razun poročevalca dr. Poklukarja: Deschmann, gosp. deželni predsednik baron Winkler in Detela. Konečno bil je sprejet predlog finančnega odseka.

Pa še tudi pri 7. in 9. točki dnevnega reda postala je razprava viharna, ko se je razpravljalo zaradi povračila 800 gold. občini ljubljanski za kolerabolne prisilne delavce, in pa: ko se je predlagalo škofjeloškemu cestnemu odboru, ki skazuje izredne potrebščine 6000 gld., privoliti deželne podpore 2000 gold. — Pri tej točki poročila se je v drugič splošna cestna razprava.

Prihodnja seja bo v petek in na dnevnem redu: deželni zdravstveni zakon.

— **Občinske priklade.** Deželni zbor je po nasvetu svojega občinskega odseka pre naredil one paragrafe občinskega reda, kateri zadevajo doklade k neposrednim davkom in užitnini in pa naklade na žgane opojne tekočine, pivo i. d. r. Posebno važna je določba o nakladah na žgane opojne pijače in pivo. Po sedanji postavni določbi treba je bilo za take naklade vselej deželne postave ali deželnega zakona. Kedar pa bode nova postava dobila Najvišje potrjenje, tega ne bode treba, ker bode smel take dovoljevati deželni odbor in pobirati se bodo smele brž, ko bode c. kr. deželna vlada pritrdila dovolitvi deželnega odbora. Ker se je nadjati, da bode ta postava kmalu dobila Najvišje potrjenje, in ker je pričakovati, da se bodo te posluževale občine, kedar jim bo treba sklepati, kako bi se občinske potrebščine pokrile, priobčujemo to določbo:

Za to, da se uvedó davščine od použitka opojnih pijač, podvrženih užitnini, na najdaljšo dôbo desetih let, kakor tudi za to, da se povišajo uže obstoječe take davščine za jednako dôbo, treba je dovolitve deželnega odbora in pritrditve političnega deželnega oblastva.

Za to, da se uvedó ali povišajo omenjene davščine na daljšo dôbo nego na deset let, potem za to, da se uvedó drugačne naklade in davščine, katere ne spadajo med občinske takse, ustanovičene po zakonu z dné 3.

decembra 1868. leta, dež. zak. št. 17. oziroma po zakonu z dné 26. marca 1885. leta, dež. zak. št. 9, niti v vrsto doklad k direktnim davkom ali užitnini, kakor tudi za to, da se povišajo uže obstoječe naklade in davščine zadnje vrste, treba je dovolitve deželnega zbora in Najvišjega potrdila.

Dekan Janez Toman.

V soboto dné 7. januarija sklenil je svoje blago življenje, velezaslužen mož, častni kanonik, dekan, zlatomašnik, bivši deželni poslanec, Janez Toman, v Moravčah, kjer je bil mnogo let duhovni pastir v 81. letu starosti.

Pokojni rojen je bil v Bohinjski Bistrici dne 22. junija l. 1807, v mašnika je bil posvečen dne 26. julija 1832. leta. — Do leta 1877. bil je, ker je vedno in povsod užival izredno zaupanje našega ljudstva, deželni poslanec, in še le, ko je odločno odklonil vsako izvolitev, ni se mu več nakladalo breme poslanstva. Pogreb pokojnega, vedno značajnega rodoljuba, bil je v ponedeljek dopoldne. Klub narodnih poslancev deželnega zbora poslal je svojemu bivšemu tovaršu na grob venec lavorov s trakovi v deželnih barvah ter je naprosil g. poslanca Kersnika, da klub zastopa pri pogrebu. Blagi pokojnik naj v miru počiva!

— † **Gospod Karol Tavčar**, trgovec z lesom, znan rodoljub, ki je uže več let bolehal, sklenil je včeraj, v veliko žalost rodbine, svoje blago življenje v 52. letu. Pogreb bode jutri popoldne ob 3. uri.

— **Zarad novega občinskega reda za Kranjsko** dohaja nam vprašanj od mnogo strani, kaj bode z načrtom, oziroma prošnje, naj bi se ta načrt ne sprejel.

Na to lahko odgovorimo iz najboljšega vira sledeče: Prav veselo znamenje politične zavednosti je to, da se široki krogi brigajo za nov zakon, po katerem bi se imelo zeló temeljito predrugačiti občinsko naše gospodarstvo in življenje. Prizadetim pristaja gotovo tudi najtehtnejša beseda, in oni storé le svojo dolžnost, ako svoje pomislake izrekajo brez ovinkov. Prav tako ravnajo tudi naši deželni poslanci, ki enako uvažavajo želje svojih volilcev, kakor pa tudi njihove razloge, v kolikor se pri razpravah potrjujejo kot utemeljene.

Sedanje stanje razprave zakona pa je to, da letos nikakor ne pride več v meritorno razpravo, gledé prihodnosti pa ni dvomiti, da se bode pred veljavnim sklepanjem počakalo, kako se bode obnesla nova zdravstvena postava, o kateri se sme trditi, da bode to velika občina z izključno zdravstvenim področjem. — Gledé nove občinske postave bode toraj gotovo še vsim prizadetim prav obilno

prilike, izreči svoje zahteve in želje, prej kakor se kaj sklene.

— O zdravju gospoda Andreja Einspielerja dohajajo nam zelo iznemirljiva poročila iz Celovca. Vendar pa se še vedno nadejamo, da mu ljubi Bog zopet povrne zdravje v blagor slovenskih naših rojakov na Koroškem.

— Nov list „Dom in svet“ priporoča izdajatelj in vrednik gosp. dr. Lampe tako:

Nepremagljiva ljubezen do vrle mladine — naše nade in našega veselja — napotila me je, da sem sklenil izdavat z novim letom zabavno-poučni list „Dom in svet“ namenjen v prvi vrsti mladini, ki hrepeni po višem izobraženju in napredku, potem pa tudi vsem omikancem, ki se želé zabavati in blažiti se slovstvenimi lepimi izdelki in si razširjati znanje z lahkimi poučnimi spisi. „Dom in svet“ bo prinašal v prvem delu leposlovne proizvode; v znanstvenem delu bode skušal obsegati vsa znanstva, da bode obče zanimiv ter koristen.

Napovedani list bode najprej opazoval dôm — domovino in vzbujal — čuval ljubezen do nje: vodil bode pa tudi v svet, v daljni in širni, kjer so tuje šege in tuja ljudstva, kažoč, kaj svet — sedanji in nekdanji — ponuja. „Dom in svet“ želi biti zgoraj omenjeni vodnik.

Narodnjake, rodoljube, ki ljubijo mladino in hoté, da narod naš napreduje, vljudno in srčno prosim duševne in gmotne podpore.

Milo mladino in vse one, ki hrepené po pravi temeljiti omiki, vabim, naj se obilno na list naročajo, naj ga razširjajo.

List bode izhajal dné 20. vsakega meseca na celi pôli velike osmerke. Cena mu je: 1 gold. 60 kr. za leto, 80 kr. za pol leta.

Ako priraste kaj čistega dobička, rabil se bode za razširjanje lista in za podporo ubožnih dijakov.

Uredništvo in upravništvo je v Marijanišču. Za ljubljanske naročnike posreduje iz prijaznosti „Katoliška Bukvarna“.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zadnje dni imeli so zopet naši in ogerski ministri, med njimi oba ministerska predsednika in oba brambovska ministra skupno posvetovanje. Kolikor se čuje, nahajal se je med predmeti posvetovanja tudi predlog o neki malenkostni premembi vojne postave gledé vprašanja, kolikokrat se smejo rezervisti klicati k vojaškim vajam.

Položaj v obče spremenil se je v nekoliko na bolje vsled poročila z Ruske, da se odpuščajo tam uže sedaj mesto v mesecu marcu, vojaki najstareje vrste. — Ta vest vplivala je toliko pomirljivo, da se je naši renti v tem tednu polagoma cena zboljšala na 78,35%. Dné 8. t. m. došla je z Ruske sicer vest, da se ima premestiti nova divizija pešcev na našo mejo, pa ta vest ni imela izdatnega vpliva, akoravno je večina ruskih časnikov

ostala nam jako neprijazna, medtem ko je nasproti Nemški postala prijazna.

V ponedeljek pričele so se tukaj po dijaškem društvu „Zvonimir“ priredene slavnosti 300 letnice hrvatskega pesnika Ivan Gundulič-a, katere trajajo tri dni. Slavnosti vdeležilo se je vse slovanstvo bivajoče na Dunaji, v prvi vrsti naravno Hrvatje.

Češka. — S posredovanja deželnega maršala kneza Jurja Lobkovića nadaljujejo se razprave med Čehi in Nemci in pri znani spretnosti in brezozirni odkritosti kneza Lobkovića bi bilo vendar le mogoče, da te poskušnje ne ostanejo popolnoma brez vspešne. Seve da podlaga poravnavi mora biti: nedotakljiva celota Češkega kraljestva in stroga enakopravnost obeh tam bivajočih narodnosti.

Ogerska. — Gledališki intendant grof Keglevič je vsled lastne prošnje toda po hudem nasprotovanju, odpuščen iz službe, na njegovo mesto imenovan je državni tajnik Renický.

Nemška. — Sedaj prične se v Berolinu zopet skupno zborovanje nemškega državnega in pa pruskega deželnega zbora, tako, da bode politično življenje dobivalo obilno gradiva. — Cesar Viljem je zopet prehlajen, pa ne toliko, da bi bil kje nastala skrb zaradi nevarnosti, ker zdravniki nakladajo mu samo, dalje ostajati v postelji in ne zapustiti sobe, v ponedeljek ostal je ves dan v postelji. Ako se potrdi, kar piše „Vos. Ztg.“, obetajo si najodličnejši krogi temeljitega zboljšanja zdravja nemškega prestolnika. Nemški cesar izjavil se je po onem listu nasproti deputaciji, katera mu je prišla k novemu letu srečo vošit, da so poročila z St. Remo, kjer se prestolnik zdravi, prav dobra, da je čas najhujših strahov minul, po vsem opravičena je nada, da se cesarjevič na spomlad vrne v Berolin. — „Nat. Ztg.“ hoče vedeti, da je kmalu pričakovati korakov vlasti za odpravljenje princa Coburškega iz Bolgarije. — Angleški „Times“ brzojavlja se z Berolina, da je dobil poslanik na Dunaji, princ Reuss, nalog, pri avstrijski vladi naglašati potrebo, da se porazume z Rusko gledé Bolgarske.

Zitna cena

v Ljubljani 7. jannarija 1888.

Hektoliter: pšeniče domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. 25 kr. — turšice 5 gold. 36 kr. — sorsice 6 gold. — kr. — rži 4 gold. 6 kr. — ječmena 3 gold. 41 kr. — prosa 3 gold. 74 kr. — ajde 3 gold. 90 kr. — ovsa 2 gold. 27 kr. — Krompir 2 gold. 67 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 2. januarija.

Hektoliter: Pšenica 5 gold. 85 kr. — Rrž 4 gold. 86 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 4 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 20 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 54 kr.